

MIROS DE ROȘCATĂ
AMARĂ

Dan Alexe (n. 1961) este scriitor, cineast, jurnalist și traducător. A realizat filme documentare în Cecenia, Afganistan, Pakistan, Kosovo și Asia Centrală. În România, a făcut parte – împreună cu Dan Petrescu, Luca Pițu, Alexandru Călinescu, Sorin Antohi, Liviu Antonesei – din așa-numitul „grup de la Iași”, care în anii '80 a căutat să facă o opoziție culturală structurată regimului comunist. A părăsit România în 1988, în momentul publicării în revista *Agora* de la Washington a piesei sale de teatru *Rămăieni*, despre ravagiile proto-cronismului, în care antcipa curentul „dacopat”. A participat la filmul documentar *Dezastrul roșu* (Belgia, 1988), care denunța regimul lui Ceaușescu. Stabilit în Belgia, a colaborat, ca ziarist *freelance*, cu BBC și Europa Liberă, iar ulterior cu publicațiile grupului german WAZ. A trăit lungi perioade în Caucaz, Balcani sau Afganistan, unde a predat jurnalismul; a cunoscut războaiele din Cecenia și Bosnia și a făcut un film despre cântărețul mistic pakistanez Nusrat Fateh Ali Khan. Specializat în islamul mistic contemporan, a participat la volumul colectiv *Géopolitique du Caucase* (Ed. La Découverte, Paris, 1996) cu capitolul despre islamul cecen și cel nord-caucazian. Anterior, activitatea lui publicistică inclusese traduceri din latina renașcentistă (în volumul colectiv *Poetica Renașterii*, București, 1986) sau studii despre țigani și Joyce („Les Tsiganes et le jazz dans le Finnegans Wake”, în *Etudes Tsiganes*, Paris, 1989). Filmul său *Howling for God / Iubiții Domnului*, despre dervișii urlători din Balcani care practică un foarte violent ritual de yoga islamică, a obținut Premiul Criticii Internaționale la Festivalul din Amsterdam (1998) și Premiul Ministerului Francez al Culturii la Festivalul Musée de l'Homme (Paris, 1998). Cu același film a participat la festivalurile de la Cannes și Hollywood (1999). I s-a decernat Marele Premiu al Musée de l'Homme pentru *Cabal in Kabul* (2007), film despre ultimii evrei din Afganistan, urmat în același an de cele mai mari distincții la festivalurile Flahertiana din Rusia (Moscova și Perm, 2007), Astra (Sibiu, 2007) și de Premiul Publicului la Nyon (Elveția, 2008). A publicat teatru în volumul îngrijit de Luca Pițu, *Lumea ca spoială și împovărare* (Editura Opera Magna, Iași, 2012), povestiri (*Miros de roșcată amară și alte povestiri scandaloase*, Humanitas, 2014; *În punctul lui rebbe G.*, Polirom, 2016), eseuri culturale (*Dacopatia și alte rătăcirii românești*, Humanitas, 2015) și un roman (*Pantere parfumate*, Polirom, 2017). Blogul său, *Dan Alexe's Flea Market* (<https://cabalinkabul.com>), este foarte urmărit în mediile culturale din România.

DAN ALEXE

MIROS DE ROȘCATĂ
AMARĂ ȘI ALTE POVESTIRI
SCANDALOASE

Ediție revăzută și adăugită

Prefață de
RADU PARĂSCHIVESCU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

Foame de scris, sete de citit

de Radu Paraschivescu 5

1. Leila în Kabul, senină	15
2. Leila cu fluturi în burtă	20
3. Lupoaica de la Carrefour	34
4. Miroș de roșcată amară	39
5. Saskia și o rățușcă	44
6. Karma de trei parale	49
7. Nimfe de ghips.	53
8. Tarot și ciorbă de pui	56
9. Cavalerul Morman Mort	61
10. Cum m-am bătut în Vama Veche	69
11. O împreunare de vis	72
12. Stăpânul inelelor din Daghestan	79
13. „ <i>Oh, mon bébé...</i> “	82
14. Sufism cu bomboane de mentă	87
15. Sibylle la oglindă	91
16. Oi de pripas, încântătoare	98
17. Praline și zei ofiliți	103
18. Andreea și papucii Logosului	107

19.	Un alt război al ouălor	110
20.	Tina la volan	113
21.	Chomsky la sciapozi	117
22.	Ordonatorul, sau amorul în trei.	126
23.	Viciu de procedură	130
24.	Anka Butt	133
25.	Odette, de ziua clientului	136
26.	Poveste de Crăciun	139
27.	Extazul mistic la subsol	141
28.	Istoria șamanismului românesc	144
29.	Ziua în care au venit belgienii	161
30.	Moneda Bacteriană	169
31.	Sâmbăta morților	184
32.	Terorism ospitalier	197
33.	Frenetica moarte a lui Martin Heidegger	207
34.	Daimonul lui Socrate.	216
35.	Angie și Mr. Stockholm.	223
36.	Nabokov și niște fluturi fără dovadă.	234

PREFAȚĂ

Foame de scris, sete de citit

Prima mea amintire cu Dan Alexe scoate capul din anul când satisfăceam stagiul militar, pe când el, mizerabilul, nu ne satisfăcea defel. Îl văd că se apropie cu un aer de inocență adamică, își împlântă ochii în ai mei și-mi declară fără inflexiuni în glas:

— Astăzi a murit mama.

Dau să-l consolez, dar ceva mă oprește. Nu pare dă-râmat, deși e la vârsta la care un atare necaz sapă adânc. Mă căznesc să respir normal, iar el adaugă:

— Sau poate ieri. Nu mai țin minte.

Hotărât lucru, ceva e în neregulă aici. Habar n-are pe ce lume trăiește, bietul băiat. Dar cum naiba o fi trecut de vizita medicală de la comisariatul militar? Însă chiar în secunda când mă decid să îngân o formulă de condoleanțe, mă grațiază cu un surâs de carnasieră sătulă:

— Așa începe *Străinul* lui Camus.

Dau din cap, mimând familiarizarea cu existențialismul francez, pe când el – sunt convins și-n sfânta zi de azi – se gândește c-a nimerit peste unul dintre

studentii de la IEFS (filologia și sportul fuseseră trimise împreună la armată, nu se știe pe ce teme).

A doua amintire, tot din armată, tulbură mierea și praful unui miez de toamnă dobrogeană și ne aduce, pe Dan și pe mine, pe una dintre aleile pietruite ale UM 01352 de la Corbu de Sus. Fiecare din noi ține în mână un târn de răchită în curs de deșirare („balaur“, în argoul cazon) și încearcă să ducă la îndeplinire un ordin de un sadism iscălit în tandem de Brecht și Jarry: măturarea frunzelor în condiții de vântoasă. Manevra are ceva – că tot vorbeam de Camus – sisific. Baleiem conștiincios, iar când ne întoarcem pentru contemplarea isprăvii, patul de frunze e tot acolo, ca și cum nu s-ar fi atins nimeni de el. Repetăm figura de două-trei ori și de fiecare dată vântul se comportă ca un pișicher inclement: scutură copacii și reface covorul. După o vreme, Dan se îndreaptă de spinare, spune niște cuvinte la care nu am acces (retroactiv, pot să bănuiesc că era un blestem în kirghiză sau o sudalmă în paștună), aruncă mătura pe jos și șuieră ofidian:

— Bine că nu ne-a pus să le numărăm și să le numerotăm. Eu așa aș fi făcut.

În fine, a treia amintire. Din același timp și spațiu, firește. Plutonul unu, în care-am nimerit amândoi, se pregătește de instrucție și așteaptă ordinul de punere în mișcare. Răcanii își „verifică ținuta“ (copca încheiată, bocancii lustruiți, cucul bonetei îndreptat) și se aliniază. Mă uit într-o doară la Dan și-l văd furișând

ceva în sân. Mult prea mare ca să fie o felie de pâine, colorat în pasteluri vesele, ceva ce nu pare purtător de calorii. Îmi citește curiozitatea din priviri, își descheie vestonul și-mi arată: manualul de latină de a douăsprezecea. Pe urmă se rebutonează cu o cochetărie complice, își împinge bărbia în față și harponează depărtările cu ochii. Pare un cadru de film. Și probabil că Dan chiar la așa ceva se gândește, fiindcă-i văd trăsăturile recompunându-se în schița unui zâmbet.

Zâmbetul acela e avanpremieră unui gând îndrăzneț, pe care mi-l dezvăluie după două zile de plictiseală somptuoasă:

— De mâine-ncep să-i salut pe apeviști cu stânga.

— De ce?

— Ca să văd dacă se prind.

S-au prins, bineînțeles, căci puțini îi băteau la vigilență. L-au judecat sumar, l-au găsit vinovat de erezie și l-au ars pe rugul carcerii.

De atunci au trecut treizeci de ani și mai bine. Nu l-am mai văzut deloc pe Dan Alexe. Abia în ultima vreme am dat, din întâmplare, peste câteva articole sub care se semnase. Pe urmă au venit fotografiile de pe Internet, pe urmă cutezanțele geografico-politico-ideologico-lingvistice, pe urmă postările de pe Facebook, pe urmă dialogurile cu oameni care l-au evocat ca membru al grupului de insurgenți ieșeni decși să se bată cu stupizenia, mediocrația și previzibilul. Am recompus imaginea lui Dan – cu sau fără plecarea din

MIROS DE ROȘCATĂ AMARĂ
ȘI ALTE POVESTIRI SCANDALOASE

Leila în Kabul, senină

— Nu mă culc cu tine decât în minaret, mi-a zis. Sau pe o macara, undeva. Găsește. Inventează.

Pufăind pe marginea patului, își balansa piciorul gol, cu unghii nefăcute (căci în Kabul unghiile făcute indică practica prostituției) și, pentru că nefăcute, puțin murdare după o zi întreagă în sandale prin praf exotic.

Venise cu rucsac cu tot în camera mea, o țigară moale în plisc, ochi obraznici, piele transpirată și gura plină de revendicări absurde.

O cunoscusem pe aeroport, la aterizarea în Kabul. Aristotel recomanda ca discursul fiecărui personaj să fie adaptat funcției lui. A mea fiind cea de *dragueur* cvadragenar, iar a ei cea de fotografă juvenilă, al cărei fond de ten abia ascundea craterile lunare din adolescență, avuseserăm următorul dialog în momentul în care, așteptând bagajele lângă mine, telefonul ei a început să sune:

EU: *Enfin*, o sonerie normală.

EA: Am avut și *Oda Bucuriei*, dar am șters-o.

Și s-a pus să răcnească într-o engleză creativă, mulțumind la telefon cuiva care avea s-o ajute să facă fotografii în închisoarea femeilor din Kabul.

Leila o chema, fotografă. După ce ne-am recuperat bagajele și am strecurat bacșiș vameșilor pentru sticlele de alcool și din sacii mei, și dintr-ai ei, i-am oferit – nici măcar viclean – s-o duc cu taxiul la Mustafa Hotel, unde stăteau atunci toți ziariștii străini, un cub de beton împărțit în alveole monahale. Privilegiații puteau închiria camere sus, cu terasă și vedere spre munții leneși ce înconjoară Kabulul, în vreme ce freelancerii și sărăntocii musteau jos, în chilii de 20 de dolari pe zi, fără baie și în bătaia primului aruncător de grenade din stradă.

Pe drum mi-a zis că e cehoaică și că trăiește în Paris, lucrând pentru o agenție de presă, șabada...

— Cehoaică?! Leila e „noaptea“ în arabă. De ce ți-au dat părinții numele ăsta?

— Pentru că m-au produs noaptea, *tiens*.

La hotel, ea s-a dus într-o alveolă, jos, în vreme ce eu mi-am regăsit balconul de deasupra bazarului.

Vizavi e moscheea lui Mollah Internet, care predică despre progres și care în fiecare dimineață, pe la 5.30, face o probă de microfon înainte de prima rugăciune. Mai întâi te smulg din somn niște pârâituri sfâșietoare, ca și cum s-ar deșira catapeteasma cerului, după care se aud bufnituri de cutremur (Mollah Internet izbește de câteva ori microfonul în căușul palmei, să verifice dacă e conectat), ca la urmă să explodeze un urieșesc 1-2-3: *yak-do-se, yak-do-se*, și în sfârșit să înceapă melopeea primei rugăciuni: *Așhadu laaaa illaaahaaa ill'LLaaaah...!*

În prima seară a venit la mine pe balcon și am băut împreună tot ce aveam eu. Mi-a spus:

— La Paris trăiesc mai mult sau mai puțin cu cineva...

Am avut o strângere de inimă, o decepție absurdă, dar mi-am zis rapid că genul ăsta de fete e întotdeauna „mai mult sau mai puțin cu cineva“.

Dar a doua noapte a venit desculță, cu rucsacul, să-și lege piciorul gol pe marginea patului meu, mormăind că jos la ea sunt gândaci și gaze de eșapament din stradă. După care, privind pe deasupra mea, peste balcon, a văzut de partea cealaltă a străzii minaretul.

Tocmai îi povesteam despre kafirii din Nuristan, în nordul Afganistanului, rămași politeiști până mai ieri și care vorbesc un idiom apropiat de sanscrita Vedelor, când mi-a zis:

— Nu mă culc cu tine decât în minaret... Sau pe o macara, undeva. Găsește. Inventează.

Și-a examinat unghiile.

— Patul e doar pentru nani. Iar pătura asta e abjectă.

Am ieșit amândoi tiptil, pe lângă gărzile hotelului care jucau cărți, și sărind gardul moscheii, ajunși la minaret, am epatat-o ridicând cu un gest scurt și sigur piatra sub care-l văzusem de zeci de ori pe Mollah Internet că pitește cheia turnului.

Ușa a scârțâit sinistru, înăuntru duhnea fermentat, iar scara de piatră era abruptă și lunecoasă. Urcam primul, iar ea lumina din spate cu bricheta.

Sus, am ieșit în noapte pe balconul minaretului și mi-am văzut sub el, de partea cealaltă a străzii cu

buticurile ei obscure și nenumărați trecători înturbanați încă folfăind nocturn, fereastra iluminată a camerei, cu sticle goale și patul acoperit cu o pătură într-adevăr abjectă.

S-a așezat pe marginea balustradei de piatră a minaretului, s-a chiorât în gaura de lume din bezna de jos și mi-a zis:

— Ar fi așa simplu să mă las să cad...

Am smuls-o de-acolo cu o iritare violentă pe care nu mi-o bănuiam și am trântit-o în partea opusă a balconului, cu spatele în instalația sonoră. A găfâit, și-a pus mâinile cupă pe sâni și a așteptat, bărbia întinsă înainte.

Am luat-o în picioare, din față, icnind, izbind-o cu capul în zid și instalație, umplându-mi gura cu praf și pânze de păianjen. Horcăia animalic, burta ei – o mlaștină.

După un timp, o durată (există timp și durată, tot insista Bergson), a trebuit să facem o pauză. S-a dus să se așeze iar pe marginea balconului de piatră. Avea doar cămașa pe ea, pantalonul căzuse, și era iluminată din spate de fațada hotelului.

Vedeam că mă fixează, așezată, cu fundul gol atârând în noaptea de deasupra trotuarului de jos. Mi-a zis suav:

— Curge din mine pe trecători.

Asta mi-a biciuit simțurile (cum se spune în literatura de calitate) atât de neașteptat de eficace, încât am smuls-o iar de-acolo, i-am dat o învârteală de tango și

am trimis-o cu un bufnet în zid, împlântându-mă din nou în ea.

Am zbierat amândoi apoplectic în același timp când ne-am dat drumul, și răcnetul a bubuit nocturn deasupra orașului, instalația sonoră declanșându-se iar noi gâfâind într-o inarticulată magmă de horcăieli cu bale și sufocări amplificate...

Haaah-hăăă-haaah!... ieșea din difuzorul minaretului, auzindu-se până pe înălțimile din jurul Kabulului, unde se tupilau talibanii.

Am coborât fugind în beznă scările, ea reușind să-și tragă în același timp pantalonii.

Am traversat strada printre oamenii care se adunau strigând în paștună că cineva e înjunghiat acolo sus, în minaret.

Înapoi în cameră, am stins și ne-am uitat, ținându-ne de mână și bând ultima sticlă de vin, la minaretul iluminat pe dinăuntru și cu balconul umplut de lume care căuta să oprească mașinăria ce declanșase acum înregistrări vechi cu Mollah Internet: *Așhadu laaaa illaaahaaa ill'LLaaaah...!*

S-a întors spre mine și mi-a zis, pupându-mi umărul în întuneric:

— Am uitat să-ți spun. Am terminat-o azi cu tipul meu de la Paris.

— A, da? i-am zis, căutând să sun aproape indiferent. Și cum ai făcut?

— I-am dat un SMS, mi-a șoptit și s-a strâns lângă mine.